

НАЗВИ ГОЛОВНИХ УБОРІВ НАРЕЧЕНОЇ У БУКОВИНСЬКИХ ГОВІРКАХ

Юлія Руснак. Назви головних уборів нареченої у буковинських говірках.

У статті проаналізовано весільну термінологію буковинських говірок, зокрема лексико-тематичну групу „назви головних уборів нареченої”. Виокремлено семантичні групи „назви вінка”, „назви весільного серпанку”, „назви стрічок”, серед яких фіксуємо велику кількість запозичених лексем.

Ключові слова: лексико-тематична група, обрядова лексика, лексико-семантична група, культурний термін, запозичення.

Юлия Руснак. Номинации головных уборов невесты в буковинских говорах.

В статье анализируется свадебная терминология буковинских говоров, в частности лексико-тематическая группа „номинации головных уборов невесты”. Выделены группы „номинации головных уборов”, „номинации фаты”, „номинации лент”, среди которых значительное количество занимают заимствования.

Ключевые слова: лексико-тематическая группа, лексико-семантическая группа, обрядовая лексика культурный термин, заимствования.

Yulia Rusnak. The names of head-dresses of fiancée are in the Bukovyna manners of speaking.

Wedding terminology of the Bukovyna manners of speaking is analysed in the article: leksiko-thematic group „the names of head-dresses of fiancée”. Among words leksiko-thematic groups t „he names of head-dresses of fiancée”, fix the „names of wedding haze”, „name of ribbons”, plenty of the adopted lexemes.

Keywords: leksiko-thematic group, semantic group, cultural term, borrowing.

У складі лексичної системи говірок, які наразі перебувають у полі зору мовознавців у зв'язку із посиленням інтересом нації до своїх духовних витоків, особливе місце займає лексика родинної обрядовості, яка реалізує сукупність установлених звичаями дій, пов'язаних з побутовими традиціями, зумовленими віковим розвитком народу.

Родинна обрядовість української нації привертала увагу багатьох учених. Зокрема, лексика весільного обряду гуцульських говірок слугувала об'єктом дослідження М. Бігусяка [1], середньо-наддніпрянські говірки вивчала Н. Грозовська [2], східнословобожанські – І. Магрицька [7], поліські – П. Романюк [8], бойківські – [12], весільну лексику літературної мови аналізував В. Шевченко [14]. Лексика весільної обрядовості буковинських говірок ще недостатньо вивчена.

Мета статті – проаналізувати лексику на позначення головних уборів нареченої у буковинських говірках. Дослідження здійснюємо на матеріалі „Словника буковинських говірок”, діалектних текстів про весільну обрядовість, записаних на території Чернівецької області впродовж 2005 – 2010 рр. від людей старшого віку.

Головні убори як один з важливих елементів одягу відіграють надзвичайно важливу роль, вони виконують дистинктивну функцію, вказують на соціальний стан людей, їх заможність та національну приналежність. Це пояснюється зоровими чинниками: головні убори передовсім впадають у вічі. З головними уборами пов'язують і світоглядні традиції: заміжні жінки повинні ходити «покритими», не показувати волосся.

Лексико-тематична група (ЛТГ) „назви головних уборів молодої до покривання” представлена лексико-семантичними групами: ЛСГ1 „назви вінка”, ЛСГ2 „назви головного убору молодої”. ЛСГ3 „назви серпанку”, ЛСГ4 „назви стрічок”.

Найголовнішим атрибутом нареченої є *вінок*. За Етимологічним словником української мови, слово *вінок*, яке відоме усім слов'янським мовам, пов'язане із дієсловом *viti* „вити” [ЕСУМ, т.1, с. 400].

У весільній драмі *вінок* виступає матеріалізованою формою архетипних уявлень українців – символом незайманості, цноти, чистоти дівчини.

„Словник української мови” тлумачить це слово як „квіти, листя, гілки і т. ін., сплетені в коло, яким звичайно прикрашають голову” [НТСУМ, т.1, с. 344]. З цим словом зареєстровані словосполучення: *забрати вінок* – позбавити незайманості; *загубити вінок* – утратити незайманість; *носити вінок* – бути незайманою дівчиною.

Слово *вінок* у буковинських говірках виступає базовим компонентом у ряді номінацій весільних обрядодій: *шити вінок*, *вити вінок*, *плести вінок*, *викупувати вінок*, *золотити вінок*, *клонити вінок*, *розгулювати вінок*.

ЛСГІ „назви вінка” у буковинських говірках формують слова і словосполучення різної синтаксичної будови, які характеризують цю реалію в залежності від способу, матеріалу виготовлення, зовнішнього вигляду, а також призначення: *вінок*, *віночок*, *віночок з барвінку*, *вінок з бирвінку*, *вінок з биндами*, *восковий віночок*, *вінок із воску*, *куплений вінок*, *назолочений вінок*, *позолочений вінок з гронами*, *вінок з політичками*. Напр.: *молода ўб'ралася фай'нен'ко // 'перший раз кла'дут ві'ночок з бар'вінку* // (с. Котелеве Нов.). *А моло'да ўби'ралася / так / зв'чайно /у со'рочку 'вішиту / ў 'рікл'у / і ў 'чоботи ті / шо моло'дий йї зро'биў / і 'фустку на п'лечі к'лали / а на голо'ві 'чічку / зі с'поду ві'нок з бир'вінку* // (с. Кам'янка Глиб.). *Моло'да б'рала на 'голову ві'ночок з політич'ками* // (с. Турятка Глиб.). *Ві'нок / 'шила з бар'вінку 'матка* // *і куп'лений ві'нок* // (с. Замостя Вижн.). *Моло'да ў ко'шали'ку/з'вер'ха ві'нок назо'лочи'ний* // (с. Митків Заст.). *Моло'ді йшли про'сити* // *моло'да к'лала на 'голову ві'нок з 'биндами* // (с. Волошкове Сок.). *Ві'нок скла'дали із' воску і 'тикали бар'вінок* // (с. Кормань Сок.).

У деяких селах Кіцманського та Заставнівського р-нів Чернівецької області головний убір нареченої має спеціальну назву *капелюшнина*: *Моло'ду ўді'гали ў со'рочку / 'горботку / бойа'рок // ўсе 'вішите ц'ат'ками // че"ре"вики / ўс'о це 'було 'вішите ц'ат'ками // капел'у'шин'а оп'шите ц'ат'ками* // (м.Заставна). „Словник буковинських говірок” реєструє ряд фонетичних варіантів слова *капилюшнина*. Пор.:

Капилюшнина, каплюшнина, -я, каплюшине, -є, с., заст. 1. Шлюбний вінок молодої, зроблений з солом'яної кіски, густо покритої прошитим листям барвінку, оздоблений червоним шовком. Заст., Кіцм., Хот. У молодої збираюцца друшки, шуют капилюшине (Самушин Заст.) [СБГ, с. 188].

Етнографізм *капелюшнина* – це суфіксальне утворення (суфікс *-ин-*) від польського *капелюх* зі значенням „бриль” [ЕТУМ, т. 2, с. 370], обидві реалії світу (і *капелюх* „бриль”, і *капелюшнина* „весільний вінок”) виготовляли із соломи. Ймовірно, назва *капелюшнина* виникла як редукція словосполучення *вінок*, *шитий на капелюшині*. Метонімічні назви, що ґрунтуються на суміжності реалій світу, продуктивні у буковинських говірках.

Зверху на вінок нареченій одягали спеціальний головний убір, який у буковинських говірках має різні назви: *кодина*, *кошалик*, *коробка*, *карабуля*, *дьорданник*, *чічка*, *квітка*.

Головний убір молодої у селах Кіцманського р-ну називається *кодина* (*змени-пест. кодинка*): *а моло'да йак від:а'вала си'бе / то ко'дина 'була та'ка з'роблена спе'ц'ал'но* // *ко'динка* / *це моло'да ўже ўби'рала* // *кру'гом коди'є'нки* // *с тоў ко'диною ўби'рала ш'є й ба'гато коди'є'нок ўсі'л'аких* // (с. Мамаївці Кіцм.).

Слово *кодина* – суфіксальне утворення (з суфіксом *-ин-*) від румунського *кода* „стрічка”. Мотивація назви пояснюється тим, що до весільного голоного убору чіпляли стрічки (словотвір супроводжується мотивацією „за суміжністю”).

„Етимологічний словник української мови” подає слово *кода* як рідкісне, воно означає „поясок, крайка; стрічка на капелюсі”, [коди] (мн.) „стрічки на капелюсі”; можливо, запозичення з молдавської мови, але молд. „коадз” – „хвіст; волосся; держак, шлейф” сумнівне як основа виникнення українського слова з погляду семантики; ще більш сумнівним є зближення з незасвідченим румунським *сода* – „хвіст, кочерга” [ЕСУМ, т.2, с. 490].

„Словник буковинських говірок” тлумачить лексему *кода* (*кодка*, *котка*) як стрічку. Заг. *Файні коди мають дівчата у кісках* (Топорівці Нов. Клішківці Хот.). *У молодої всякого цвіту коди* (Зелена Кельм.) [СБГ, с. 216].

У селах Заставнівського та Новоселицького р-нів головний убір нареченої має назву *кошалик*, *кошелик*. Слово, що існує у формі фонетичних варіантів, утворене від *кіш*, *кошалик*. Суфіксація супроводжується метонімізацією: головний убір за формою „нагадує” кошик. Напр.: *На голо'ві моло'да 'мала ко'шали'к* // (с. Митків Заст.).

У с.Топорівці Новоселицького р-ну ми записали опис процесу виготовлення кошика: *Заплі'тайут ко'сичку і 'потім приў'йазуїут та'ку ко'ропку / ну // кар'тон / с кар'тону та'ка ко'робка твер'да* // *приў'йазуїут / приши'вайут до 'чупру / а 'потім вер'х 'тойї кар'тинки кла'дут та'кий ко'шили'чок* // *с цих / з 'л'єнточок 'робїа так / квіточ'ки* // *і так ўпкла'даїут ту ко'ропку* // (с. Топорівці Нов.).

Оскільки основу *кошалика* становить *коробка*, то у деяких селах головний убір молодої

називають *коробка, карабуля* [5, с. 278]. Перший обрядовий термін виник на основі метонімічного перенесення за подібністю форми, другий – фонетична видозміна першого.

За Етимологічним словником М. Фасмера, слова *короб, коробка* „корзина з липового лика” споріднені з латинським *corbis* „корзина” [ЭСРЯ, т. 2, с. 331]. Отже, культурні терміни *кошалик, коробка, карабуля* мають однакову мотивацію.

У праці Г. Кожелянка „Етнографія Буковини” зі значенням „головний убір нареченої” фіксуємо слово *дьорданик*, споріднене з *гердан, герданик* „прикраса з бісеру”. Науковець подає його детальний опис. „Дьорданик – головний убір дівчат передгірної зони Буковинського краю. За формою він подібний до карабулі, але центральна частина дьорданника заповнювалася квітами, і головний убір мав вигляд шапки з закритим верхом. На картонну основу при виготовленні цього головного убору закріплювали смужками різнокольоровий бісер – „малі дьорданики” – з малюнком геометричного орнаменту. У передній частині головний убір прикрашався декількома великими квітками з контрастним відносно інших квітів дьорданника кольорами. Внутрішній простір основи дьорданника над головою заповнювали дрібними штучними квітами, нанизаними на нитки. Ззаду до дьорданника пришивали вузькі різнокольорові стрічки – „коди”. В одному головному уборі нарахувалося до 25 стрічок, які накладалися одна на одну рядами. У 20-30-х роках цей дівочий головний убір замінив вінок із стрічками” [5, с. 279].

Слово *дьорданик* – суфіксальне утворення (суфікс *-ик-*) від слова *гердан*. Початковий звук *д* – наслідок адаптації фонетичної системи буковинських говірок. За „Етимологічним словником української мови”, слово *гердан* запозичено з румунської мови: [гердан] – „пов'язка (з бусами) на шії або голові”; - запозичення з румунської мови; рум. *gherdan* „намисто, буси” через болг. походить від турецького *gerdan* „шия” [ЕСУМ, т. 1, с. 499].

Проте Б.В.Кобилянський вважає, що слово *гердан* у покутських і гуцульських говірках має „болгарське-улицьке сходження” [4, с. 247].

„Словник буковинських говірок” фіксує слово *гердан* як застаріле у різних фонетичних варіантах: *Гердан, гирдан, гьордан*, -а, ч., заст. Вишита бісером стрічка (вид дівочої прикраси). Заст., Кіцм., Вижн., Глиб., Нов., *Колис дівчата носили салби, коралі, гердани, а жінки носили пацьорки* (Василів Заст.) *Я шії в гьордані була* (Карапчів Вижн.) [СБГ, с. 83]. Подає словник і зменшено-пестливу форму *герданик*: *Колис герданик носили всі дівки і молоді молодичі* (Дорошівці Заст.) [СБГ, с. 83].

У говірці с. Митків Заставнівського р-ну слово *гердан* існує у формі множини *дьордани* і має значення „прикраса молодої на голові під кошаликом”: *То вже та'кі д'орда'ни 'вішиті ц'ат'ками і по'вер'х 'того назо'лочи'ний з г'ронами / нат чо'лом кла'дут ві'нок //* (с. Митків Заст.).

Прикрашення головного убору нареченої квітками зумовлює те, що на його позначення у буковинських говірках використовували назви *квітка, чічка*. Метонімічні назви „вказують” не лише на оздоблення головного убору, але й на його функціональне призначення – прикрашати наречену, щоб була як квітка. Пор.: *У су'боту моло'ді уби'райут к'вітку на 'голову //* (с. Вовчинець Кельм.). *А моло'да уби'раласи / так / зви'чайно / со'рочку 'вішити / ў 'рікл'у / і ў 'чоботи ті / шо моло'дий їйї зро'биў / і 'фустку на п'лечі к'лали / а на голо'ві 'чічку / зі с'поду ві'нок з би'р'вінку //* (с. Кам'янка Глиб.).

Б.В. Кобилянський зазначає, що в гуцульському і покутському діалектах є окремі давніше засвоєні тюркізми, яких не знають інші діалекти, ні літературна мова. До них відноситься і слова *чічка, чіча* – „квітка, квіточка”. Він вважає, що слова *чіча, джус, джур, ватаг* це відламки старотюркських племен (куманів-печенігів-половців-узів) [4, с. 244].

Головний убір молодої у гуцульських говірках Буковини називається *чільце* (обрядовий термін мотивується місцем, де носять прикрасу, твориться за допомогою суфікса *-ц-* від слова словом *чоло*): *Моло'ді 'потім їо'го приши'вайетси ў ві'ночок на голо'ві / йек'шо во'на ўб'рана ў гу'цул'ске вб'ране то ў чіл'це //* (с. Стебні Пут.).

У деяких населених пунктах Буковини головний убір нареченої прикрашали спеціально вирощеною шовковою травою. До складу ЛСГ2 „назви головних уборів нареченої” входить семантична підгрупа (СП) „прикраса головного убору у вигляді трави”, яка представлена мовними одиницями: *колан* (змени.-пест. *коланик*), *трава на голову, ковиль, ковила, колива*.

„Словник буковинських говірок” фіксує слово *колан*, яке у мовленні сучасних діалектоносців уже вийшло з ужитку (етимологія не з'ясована):

Колан, -а, ч., заст., обр. Прикраса голови молодої (шовкова трава, пришита до невеличкого обруча з картону). Кіцм. *Колис, як дівчена віддаваласи, то вбирала колан* (Валява Кіцм.) [СБГ, с. 217].

Фіксує словник і зменшено-пестливу форму цього слова *коланик*: *Типер коланики ніхто з дівчат ни носит* (Валява Кімц.) [СБГ, с. 217].

У говірках Новоселицького р-ну цю прикрасу називають *трава, ковила, колива*. Перше слово із двома наступними перебуває у гіперо-гіпонімічних відношеннях: **Ковила**, и, ж. Трав'яниста степова рослина родини злакових із вузькими листками та квітками, зібраними в пухнасті волоті [НТСУМ, т. 1, с. 853].

Слово *колива* виникло у діалектному мовленні внаслідок метатези. Пор.: *Ну моло'да ў су'боту зби'раласи 'файно / б'рала дру'жок / і йшла к'ликати с'войу род'н'у// б'рала тра'ву та'ку 'файну на 'голову //кови'лу / ко'жу'шину //* (с. Рідківці Нов.). *Тра'ву* уді'вайут / *це та'ка рос'лина коли'ва* / *йа'ка рос'те в пус'тині //* ў *'нашому си'лі ба'гато жі'нок 'майут на 'голову ту коли'ву* і *кла'дут йі'йі в та'ку за'вітчану ко'ропку* (с. Топорівці Нов.).

Традиційно до головного убору нареченої входив серпанок. Витоки цього атрибута гардеробу нареченої сягають давнини. Принаймні у багатьох народів національний жіночий костюм містить серпанок або його заміник, наприклад, стрічки, як в українському національному одязі.

На позначення серпанку, який чіпляється до весільного віночка, у буковинських говірках існує ряд назв: *фата, велян, вилян, велін, вельон, вильон, вилін, веляр, шида, лемітица, немітица, уол, ріденьте*, які формують ЛСГЗ „назви серпанку”.

Слово *фа'та* належить до активного складу буковинських говірок, а *'фота* має статус застарілого. Діалектоносії старшого віку часто не розрізняють їх: *Моло'да ўб'ралася фай'нен'ко //* *'перший раз кла'дут віночок з бар'вінку / ві'так д'ругий / 'фота аж до п'ат //* (с. Котелеве Нов.).

Діалектоносії сплутує два слова – *'фота* і *фа'та*, які, напевно, мають спільне походження. Пор.:

Фота, -и, ж., заст. Кольорова запаска. Заст., Кіцм., Стор., Вижн., Глиб., Нов. *Фота і горботка однакі, лиш фота май тонча, а горботка з волічки або шерсти* (Боянчук Заст.) *Колис давно кожда молода мусила мати фоту* (Бобівці Стор.) [СБГ, с. 598].

Фата, и, ж. Легке, звичайно довге, покривало з тюлю або мережива як весільний головний убір нареченої, серпанок [НТСУМ, т. 3, с. 649].

Слово *фота*, за Етимологічним словником Фасмера, запозичено із турецької мови *futa, fota* із значенням „фартух, смугаста тканина індійського виробництва” [ЭСРЯ, т. 4, с. 187], із цим же значенням воно функціонує в румунській мові. Пор: *Fotă, с, ж., передник (у крестьянок длинный четырехугольный)* [РРС, с. 173]. На слов'янському мовному ґрунті, як і в буковинських говірках, лексема змінила значення, має відношення до головного убору.

Серед цієї ЛСГ можна виокреми ряд фонетичних варіантів: *велян, вилян, велін, вельон, вильон, вилін, веляр*. „Словник буковинських говірок” фіксує чотири варіанти слова „велян” *велян, велін, вельон, рідк. вилін*, зазначає широкі межі його поширення: Заст., Кім., Вижн., Стор., Глиб., Нов., Хот. *Колис робили довгі веляни, а тепер короткі* (Атаки Хот.) [СБГ, с. 48].

Різні фонетичні варіанти слова *вельон* доповнюються однокореневим утворенням з суфіксом *-ар*: *веляр*: *Діў'чата //* *кла'дут йі ві'нок / 'вел'ар / чі / він'ки ко'лис 'були та'кі / 'даўні / з би'р'вінку пли'тут / і сі'дайт за с'тіў //* (с. Топорівці Нов.). *А моло'да 'кидала 'вел'он //* (с. Василів Заст.). *У ден' вісі'л'а зби'у'рали моло'ду ў 'вил'он/ ві'нок на 'голову к'лалі/ 'горботку вби'рали //* (с. Неполоківці Кіцм.). *Йа со'бі 'була ў 'вел'ені та ў со'рочки / і ў к'еп'тарику //* з *ц'ет'ками к'еп'тарик буў.* (с. Великий Кучурів Стор.). *'Вил'ан ў На'талки буў' вібитий 'ружами і ліліт'ками //* (с. Суховерхів Кіцм.).

Лексемі *вельон*, яка перебуває у активному складі лексики говірок, що засвідчує велика кількість фонетичних варіантів, запозичено з польської мови: *Welon т* серпанок; – *ślubny фата* [УПС, с. 677].

Ряд слів цієї ЛСГ характеризуються як застарілі, наприклад, слово *шида* у значення „фата”.

Шида, -и, ж.3. Фата. Заст., Хот., Кельм. *Я ни люблю, коли молода вбрана лиш у короткі шиді* (Баламутівка Заст.) *Така файна шиди в молоді, шо ще ніде такої ни бачила* (Волиняни Хот.) [СБГ, с. 662]. *Шида коро'тен'ка/ по 'нашому 'шида/ а те'пер 'сітка //* (с. Ленківці Кельм.).

За Етимологічним словником М. Фасмера, слово *шида* у значенні „шовк” має давньоруське походження, хоча запозичено із латинської *seta* „китайська шерсть” [ЭСРЯ, т.4, с. 437].

За нашими даними, всі буковинські говірки знають слово *шида*, однак у буковинсько-подільських говірках це слово використовувалось зі значенням „весільний серпанок”. У буковинсько-наддністрянських говірках лексема функціонує зі значенням „марля”. Напр.: *На 'шиду ко'лис ці'дили моло'ко //* (с. Митків, с. Ширівці Заст.).

„Словник буковинських говірок” у значенні головного убору молоді реєструє слово *лемітица*:

Лемітиця, -і, ж. Фата (головний убір молодії). Кельм. *Сигодня вечіром траба зібрати лемітицу й причіпити хір, бо завтра ни буде коли* (Зелена Кельм.) [СБГ, с. 257].

Фіксуємо у буковинських говірках і фонетичний варіант – слово *немитиця*: *Мама моло'дойі куп'л'ала дла 'діўчи'ни не'мити'цу* // (с. Подвір'ївка Кельм.).

Слово *немитиця* запозичене з румунської мови, фонетичний варіант *лемітиця* – наслідок дисиміляції. У румунській мові слово **nemetet**, означало „покривало” [PPC, с. 382].

У „Словнику буковинських говірок” зареєстровані у значенні „серпанок” слова *уол, реденьте*, етимологію та походження яких не з'ясовано. Пор.:

Уол, -а, ч. Фата. Глиб. *Ця молода мала блищучій уол*. (Турятка Глиб.). [СБГ, с. 568].

Ріденьте, -я, с. 1. Фата. Нов. *Я принесла з Нисвої дужи файни ріденьте для молодої* (Подвірне Нов.) [СБГ, с. 407].

Аналогом серпанку у національному костюмі українців виступають різнокольорові стрічки, які прикрашали головний убір нареченої. Причому ця реальія об'єктивного світу у буковинських говірках має різні назви, зумовлені походженням. Виокремлюємо ЛСГ4 „стрічки”: *ленти, стрічки, політички, коди, стонжки, стоньчики*. Слово *коди* – румунського походження, *бинди* – німецького, *стонжки, стоньчики* – польського. Пор.:

Бинда „стрічка”, „зв'язка стрічок” – через польську мову запозичено з німецької [ЕСУМ, т.1, с. 184]

[Стонга] „стрічка (широка)”, **[стонжка]** „стрічка” – запозичення з польської мови [ЕСУМ, т. 5, с. 426]

Можна припустити, що слово *політички* етимологічно пов'язане зі словом *поли'тиця* у значенні „рослина, що в'ється”. За Етимологічним словником української мови, *поли'тиця, полі'тиця* (бот.) „березка польова” – результат видозміни де етимологізованої назви *повитиця* [ЕСУМ, т.4, с. 489]. Думаємо, що назва *політички* виникла за зовнішньою подібністю до рослини *політиця*.

Порівняймо використання ЛСГ „стрічки” на різних теренах Чернівецької області:

На 'голову ўби'райут капил'у'шин'е і політич'ки // (с.Товтри Заст.). *Моло'да к'лала на 'голову вінок з 'биндами/ 'файно вби'раласа* // (с. Волошкове Сок.). *З'аду до він'ка прикла'дають 'довгу чи'рвону с'тонжку* // (с. Ставчани Кізм.). *Моло'да ў 'віши'ті со'роц'і/ 'ріклі / байе'рок, за'тикана квіт'ками / ў с'тон'чиках* // (с. Киселів Заст.).

ЛТГ „назви головних уборів нареченої” формують обрядові (весільні) терміни. ЛСГ1 „назви вінка” представлена словосполученнями різної синтаксичної природи з атрибутивними відношеннями з опорою на слові *вінок*. Весільна термінологія, що відноситься до активного словника, ілюструє фонетичну варіативність. Фіксуємо велику кількість слів на позначення однієї реальії, що пояснюється міжмовними стосунками буковинських говірок. Культурні терміни засвідчують продуктивність метонімічних назв за суміжністю та подібністю.

Література

1. Бігусяк М. В. Лексика традиційних сімейних обрядів у гуцульському говорі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / М. В. Бігусяк. — Івано-Франківськ, 1997. — 20с.
2. Грозовська Н. Термінологія весільного обряду середньо наддніпрянського регіону (Київська, Полтавська, черкаська області) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Н. Грозовська. — Запоріжжя, 1998. — 20 с.
3. Етимологічний словник української мови : у 5 т. / [ред. О. С. Мелничук та ін.]. — К. : Наук. думка, 1982 — 2006. [ЕСУМ]
4. Кобилянський Б. В. Діалект і літературна мова (Східнокарпатський і покутський діалекти, їх походження і відношення до української літературної мови) / Броніслав Володимирович Кобилянський. — К. : Радянська школа, 1960. — 276 с.
5. Кожоляно Г.К. Етнографія Буковини. — Т 1. / Георгій Костянтинович Кожоляно. — Чернівці : Золоті литаври, 1999. — 384 с.
6. Новий тлумачний словник української мови. У 3 т. / [уклад. : В. Яременко, О. Сліпушко]. — К. : Аконіт, 2001. [НТСУМ]
7. Магрицька І. Весільна лексика українських східнословобожанських говірок : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / І. Магрицька. — К., 2000. — 20 с.

8. Романюк П.Ф. Лексика весільного обряду Правобережного Полісся (матеріали до „Лексичного атласу української мови) ” / П.Ф.Романюк // Дослідження з української діалектології : [зб. наук. праць / АН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; відп. ред. П. Ю. Гриценко]. — К. : Наукова думка, 1991. — С. 225—252.
9. Румыно-русский словарь / [сост. Николай Поповский] — [2-е изд. справ., доп.]. — Кишинев. КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО Т./д. „ШЕХТЕРЪ и С-ья”, 1922. — 813 с. [РРС].
10. Словник буковинських говірок / [заг. ред. Н. В. Гуйванюк]. — Чернівці : Руга, 2005. — 688 с. [СБГ].
11. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка : в 4 т. / [пер. с нем. и доп. О. Н. Трубачева]. — [изд. 3-е, стереотип]. — СПб : Изд-во АЗБУКА; изд. центр Терра, 1996. [ЭСРЯ].
12. Хібеба Н. Назви головного убору нареченої в бойківських говірках/ Наталія Хібеба // Діалектологічні студії. : Лінгвістичний атлас — від створення до інтерпретації/ [відп. ред. П.Гриценко, Н. Хобзей]. — Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2006. — Вип. 6 — С. 205 — 241.
13. Українсько-польський і польсько-український словник / [упор. Л. В. Біленька-Свистович та ін.] — Львів: Світ, 2004. — 744 с. [УПС]
14. Шевченко В.Т. Назви весільного обряду та деяких його елементів / В.Т. Шевченко / Мовознавство. — 1996. — № 6. — С. 30—38.